

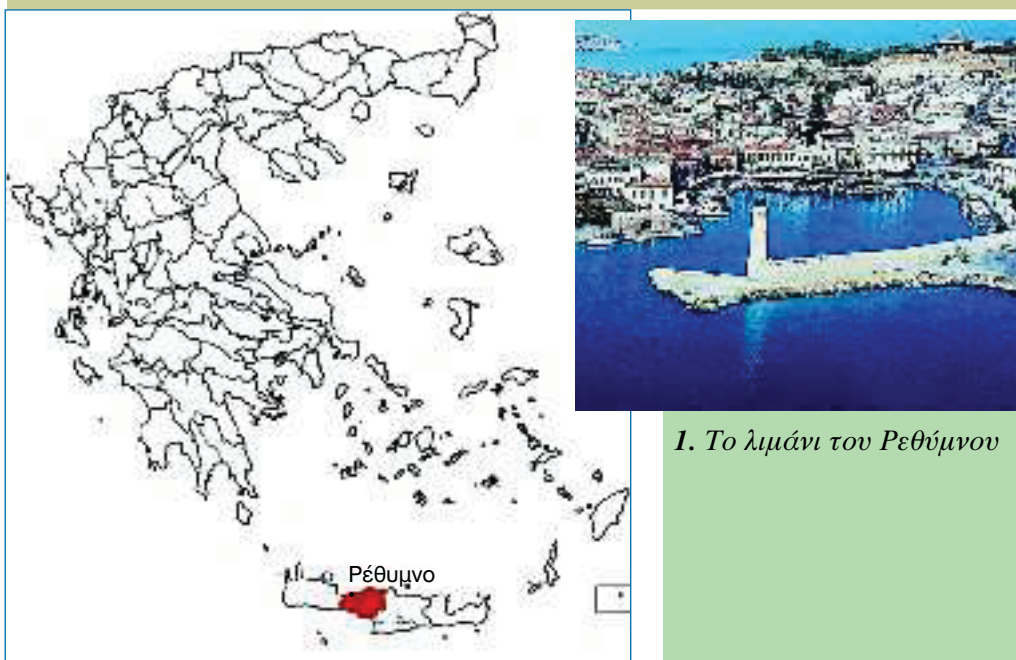
6η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΘΕΜΑΤΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43

Η ιστορία του τόπου μου

Ο τόπος που ζω

1. Το λιμάνι του Ρεθύμνου

Με λένε Μανόλη και είμαι Κρητικός. Γεννήθηκα και μένω στο Ρέθυμνο, μια όμορφη πόλη στην καρδιά της Κρήτης. Η πόλη μου είναι η πρωτεύουσα του νομού Ρεθύμνου, που είναι ο πιο ορεινός νομός του νησιού με ψηλότερο βουνό τον Ψηλορείτη.

Στο βόρειο και το νότιο μέρος του νομού υπάρχουν παραλίες που συγκεντρώνουν πολύ κόσμο το καλοκαίρι.

Άλλες μεγάλες πόλεις του νομού είναι το Πέραμα, το Σπήλι και τα Ανώγεια. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τον τουρισμό.

Αλλά ας γνωρίσουμε λίγο καλύτερα το Ρέθυμνο. Η παλιά πόλη είναι χτισμένη πάνω σε ακρωτήριο γύρω από το κάστρο Φορτέτζα. Περιπατώντας στα στενά δρομάκια της συναντάς όμορφα κτίρια από την *εποχή των Βενετών και των Τούρκων*, όπως βενετσιάνικα αρχοντικά, τουρκικές βρύσες, *βυζαντινές και ενετικές εκκλησίες*. Τα βήματά σου θα σε οδηγήσουν στο βενετσιάνικο λιμάνι με τον τουρκικό φάρο.

Πέρα από την παλιά, απλώνεται η σύγχρονη πόλη. Έχει καλή *ρυμοτομία*, πολυώροφα κτίρια, αρκετό πράσινο και μεγάλα ξενοδοχεία κατά μήκος της παραλίας. Στο Ρέθυμνο λειτουργούν τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης και γι' αυτό στην πόλη συγκεντρώνονται πολλοί φοιτητές και οργανώνονται πολλές εκδηλώσεις.

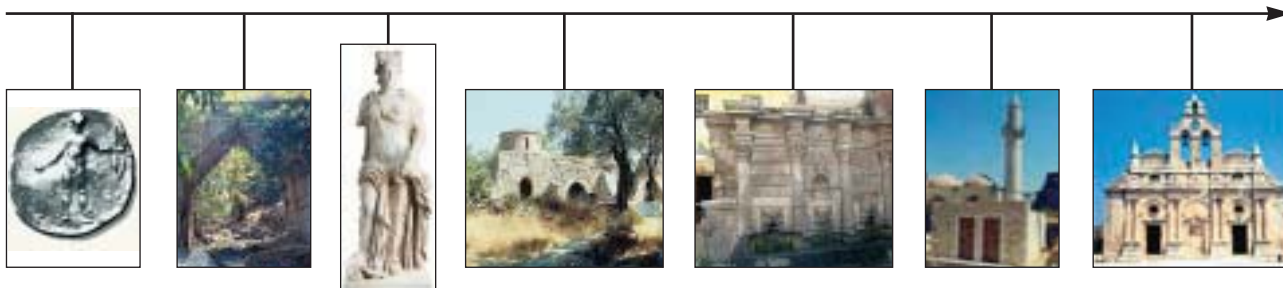

η εποχή των Βενετών και των Τούρκων: η εποχή που πρώτοι οι Βενετοί (1204 μ.Χ.) και αργότερα οι Τούρκοι (1669 μ.Χ.) κυβέρνησαν την Κρήτη.

οι βυζαντινές και ενετικές εκκλησίες: οι εκκλησίες που χτίστηκαν, όταν κυβερνούσαν την Κρήτη οι Βυζαντινοί και οι Ενετοί (Βενετοί).

η ρυμοτομία: η διαίρεση μιας πόλης σε δρόμους

Από το χθες στο σήμερα

τα βυζαντινά χρόνια: τα χρόνια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (324 μ.Χ. – 1453 μ.Χ.)

οι καμάρες: οι πέτρινες κατασκευές που έχουν σχήμα ημικυκλικό (μισός κύκλος).

τα τζαμιά: οι θρησκευτικοί ναοί των μουσουλμάνων

οι μιναρέδες: οι ψηλοί πύργοι του τζαμιού, απ' όπου ο μουσουλμάνος ιερωμένος καλεί τους πιστούς να προσευχηθούν.

Αναρωτήθηκες ποτέ πόσο καλά ξέρεις τον τόπο σου; Ποια είναι η διαδρομή του μέσα στο χρόνο; Ο δάσκαλος μάς ανέθεσε να κάνουμε μια εργασία στο σχολείο με θέμα: «Το Ρέθυμνο από το χθες στο σήμερα». Ήταν μια δουλειά ενδιαφέρουσα, που άρεσε σε όλους πολύ, γιατί μάθαμε πολλά πράγματα για την πόλη μας, που μας ήταν άγνωστα. Να τι έγραψε η δική μου ομάδα:

Ταξιδεύοντας μέσα στο νομό συναντάς κτίρια και μνημεία που θυμίζουν προηγούμενες εποχές. Έτσι μπορείς να γνωρίσεις την ιστορία της περιοχής στο πέρασμα των αιώνων. Πολύτιμες πληροφορίες μας δίνουν και τα ευρήματα που βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης.

Το Ρέθυμνο κατοικήθηκε για πρώτη φορά στα προϊστορικά χρόνια. Στα αρχαία χρόνια ονομαζόταν Ρίθυμνα και γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη. Δυστυχώς πολύ λίγες μαρτυρίες έχουμε από εκείνη την εποχή. Στη ρωμαϊκή περίοδο όμως έχασε τη δύναμή του και μετατράπηκε σε ένα μικρό χωριό. Αυτή ήταν η εικόνα της περιοχής και στα **βυζαντινά χρόνια**.

Την εποχή των Βενετών, όταν κατασκευάστηκε το λιμάνι, το Ρέθυμνο άρχισε να αναπτύσσεται και πάλι και έγινε μια αξιόλογη πολιτεία. Τότε κατασκευάστηκαν κτίρια που είχαν διαφορετική αρχιτεκτονική με καμάρες και έντονα χρώματα τα οποία σώζονται ακόμη και σήμερα. Αργότερα, όταν η περιοχή έπεσε στα χέρια των Τούρκων, **τζαμιά** και **μιναρέδες** καθώς και τουρκικά σπίτια προστέθηκαν στην παλιά πόλη δίνοντάς του μια ιδιαίτερη γραφικότητα.

Την εποχή της Τουρκοκρατίας για μια ακόμη φορά η πόλη παρήκμασε. Οι κάτοικοι όλο αυτόν τον καιρό προσπαθούσαν να απελευθερωθούν. Οι επαναστάτες πολλές φορές έβρισκαν καταφύγιο και βοήθεια στη μονή Αρκαδίου, που βρίσκεται λίγο έξω από το Ρέθυμνο. Τελικά το κατάφεραν και ενώθηκαν με την ελεύθερη Ελλάδα το 1913.

Άκρως οικογενειακό

Από τους συγγενείς μου αγαπώ πιο πολύ τον παππού μου, τον πατέρα του πατέρα μου. Ο παππούς μένει στα Μεσκλά, ένα χωριό έξω από τα Χανιά, στους πρόποδες της Ίδης. Μ' αρέσει πολύ να τον επισκέπτομαι και να τον ακούω να μου διηγείται ιστορίες για τα ονόματα στην Κρήτη. Ο παππούς μου έχει εξηγήσει πως τα παλιά χρόνια οι άνθρωποι δεν είχαν επώνυμα. Όταν άρχισαν να τα χρησιμοποιούν μαζί με τ' όνομά τους, σε κάθε περιοχή κράτησαν και μια κατάληξη, όπως το -ακης στην Κρήτη. Το επώνυμό τους είχε σχέση ή με το επάγγελμά τους ή το παρτσούκλι τους. Έτσι συνέβη και με μας.

Κάποιος από τους προπάππους μας ήταν λυράρης. Όλοι τον θαύμαζαν και τον αγαπούσαν, γιατί έπαιζε πολύ όμορφα. Σ' όλα τα πανηγύρια και τις γιορτές τον περίμεναν πώς και πώς για ν' αρχίσει το γλέντι ... Κι όταν τους ρωτούσαν πότε θα ξεκινήσει ο χορός και το τραγούδι, απαντούσαν «σαν προβάλλει ο Μανόλης, σαν προβάλλει ο Μανόλης». Κι έτσι τελικά πήρε το όνομα Μανόλης Σαμπροβαλάκης, που είναι σήμερα και το δικό μου επώνυμο και νιώθω πολύ περήφανος γι' αυτό.

ΠΑΠΠΟΥΣ

Μανόλης
Σαμπροβαλάκης

ΓΙΑΓΙΑ

Αρετή
Σαμπροβαλάκη

ΠΑΠΠΟΥΣ

Χρύσανθος
Αμοιρίδης

ΓΙΑΓΙΑ

Σουμέλα
Αμοιρίδη

ΜΠΑΜΠΑΣ

Νίκος
Σαμπροβαλάκης

ΜΑΜΑ

Ελένη
Αμοιρίδη

Μανόλης
Σαμπροβαλάκης

Το πανηγύρι

η Χάρη Της:

η χάρη της Παναγίας

τα στιβάνια:

οι μαύρες μπότες που φορούν οι Κρητικοί.

μαζωχτεί :

μαζευτεί.

τα Μεσκλά:

ορεινό χωριό που βρίσκεται στο νομό Χανίων.

τα καλιτσούνια:

κρητικές πίτες με τυρί ή χόρτα

η μυτζήθρα:

το μαλακό κρητικό τυρί

τα ρίφια:

τα κατσίκια

η τσικουδιά:

το τοπικό οινοπνευματώδες ποτό

οι μαντινάδες :

τα αυτοσχέδια στιχάκια

Πριν από μερικές μέρες ο παππούς μου έστειλε ένα γράμμα, για να με καλέσει στο πανηγύρι που γίνεται κάθε χρόνο το Δεκαπενταύγουστο στο χωριό.

«Μανολιό μου,

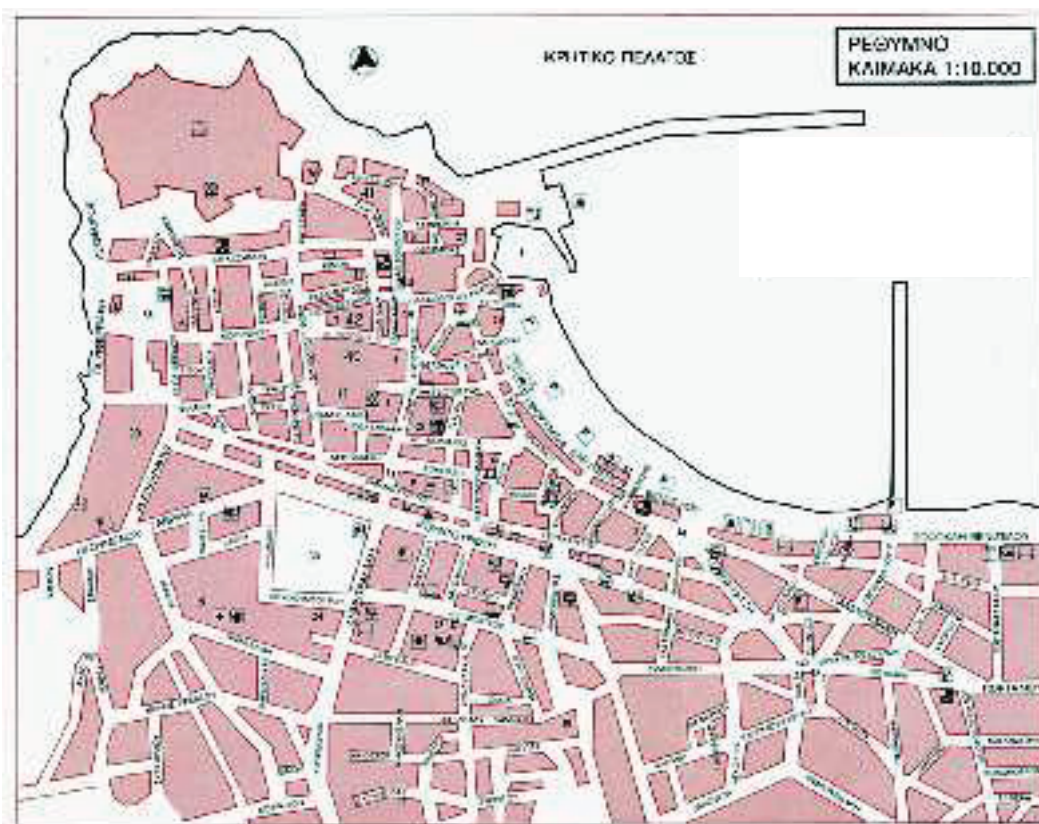
Σε λίγες μέρες θα ξημερώσει 14 του Αυγούστου. Μεγάλη μέρα γιατί την επομένη θα γιορτάζει η *Χάρη Της*. Θα φορέσω την καλή μου φορεσιά και τα καινούρια μου *στιβάνια* για να πάω να παίξω λύρα στο πανηγύρι. Σου αγόρασα και σένα μια φορεσιά και σε περιμένω για να πάμε μαζί.

Θα *μαζωχτεί* πολύς κόσμος, ντόπιοι και ξένοι, στην πλατεία του χωριού μας στα *Μεσκλά*. Θα φάμε, θα πιούμε και θα χορέψουμε. Πάνω στους πάγκους θα μας περιμένουν πολλές κρητικές νοστιμιές: παξιμάδια, *καλιτσούνια*, πιλάφι, γραβιέρες, *μυτζήθρες*, *ρίφια*, και πολλή *τσικουδιά*. Θα φάμε να πάρουμε δύναμη, γιατί μετά έχει και χορό. Θα δεις τις κοπελιές, τις λυγερόκορμες και τους λεβεντονιούς να χορεύουν πεντοζάλη, συρτό, καστρινό και σούστα. Και θ' ακούσεις *μαντινάδες*, πολλές *μαντινάδες* να μιλούν για τη θάλασσα, το νησί, τη λεβεντιά, τον έρωτα.

«Στην Κρήτη πάει η λεβεντιά και η αντρειοσύνη αντάμα και μαντινάδα γίνεται το γέλιο και το κλάμα»

Στα ίχνη ενός μνημείου

1. Πολεοδομικός χάρτης της παλιάς πόλης του Ρεθύμνου με σημειωμένα τα σημαντικότερα μνημεία της πόλης

Σήμερα ξεκινήσαμε πολύ πρωί με τον ξάδελφό μου το Θωμά να γνωρίσουμε το Ρέθυμνο. Ο Θωμάς ζει στη Γερμανία και έρχεται για πρώτη φορά στην Κρήτη. Είμαι πολύ ενθουσιασμένος. Θέλω να του δείξω όλα τα όμορφα μέρη της πόλης μου μα πιο πολύ το αγαπημένο μου, τη Φορτέτσα.

Χθες φτιάξαμε κι ένα χάρτη της πόλης για να σημειώσουμε τη διαδρομή που θα ακολουθήσουμε καθώς και τα σημαντικότερα αξιοθέατα.

Ξεκινήσαμε τη βόλτα μας από την περιφερειακή λεωφόρο και φτάσαμε στην πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου, όπου βρίσκεται και το κτίριο της Νομαρχίας. Από κει διασχίζοντας τα στενά δρομάκια της παλιάς πόλης, που ήταν γεμάτη από τουρίστες, καταλήξαμε στο κάστρο, απ' όπου φαίνεται από τη μια μεριά το πέλαγος κι από την άλλη η εξοχή με τους κήπους.

Η Φορτέτσα χτίστηκε την εποχή των Βενετών και ήταν το οχυρό της πόλης. Έχει περίμετρο 1307 μέτρα και γύρω γύρω σκοπιές που μαρτυρούν τις μάχες του παρελθόντος. Μέσα στα τείχη υπήρχαν η κατοικία του Βενετού διοικητή και της φρουράς, αποθηκευτικοί χώροι και ο ναός του Αγίου Νικολάου που στην Τουρκοκρατία μετατράπηκε σε τζαμί. Ανάμεσα στα ερείπια ανακαλύψαμε ότι πολύ λίγα κτίρια έχουν σωθεί σήμερα.

Περάσαμε τη μέρα μας εξερευνώντας το κάστρο και παίζοντας τους μικρούς πολεμιστές ταξιδέψαμε στο παρελθόν. Νιώσαμε κι εμείς πως είμαστε

το οχυρό: το φρούριο

οι σκοπιές: οι θέσεις όπου στέκονταν οι φρουροί του κάστρου.

η Τουρκοκρατία: η εποχή που κυριάρχησαν στην Ελλάδα οι Τούρκοι.

υπαίθριο: θέατρο χτισμένο στο ύπαιθρο, δηλαδή σε ανοιχτό μη στεγασμένο χώρο.

τα ξεροτήγανα: ένα παραδοσιακό γλυκό της Κρήτης

2. Η Φορτέτσα

κομμάτι της ιστορίας του.

Τα βήματά μας μάς οδήγησαν στη νότια πλευρά, στο υπαίθριο θέατρο «Ερωφίλη», όπου όλο το καλοκαίρι οργανώνονται από το δήμο πολιτιστικές εκδηλώσεις. Κατηφορίσαμε και βγήκαμε από τη Μεγάλη Πόρτα (Πόρτα Γκούρα) που οδηγεί στην αγορά. Πεινασμένοι απολαύσαμε *ξεροτήγανα* φτιαγμένα με παραδοσιακά κρητικά προϊόντα: μέλι, πορτοκάλι και ελαιόλαδο.

Πηγές φωτογραφιών

- Σχολικά εγχειρίδια Ο.Ε.Δ.Β.
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1971.
- Τα Ελληνικά Μουσεία, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1975.
- Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1987.
- Ελληνική Τέχνη, Αρχαία Γλυπτά, Ν. Γιαλούρης, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1994.
- Ελληνική Τέχνη, Αρχαία Νομίσματα, Μ. Οικονομίδου, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1996.
- Ελληνική Τέχνη, Αρχαία Αγγεία, Μ. Τιβέριος, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1996.
- Μακεδονία 4000 Χρόνια Ελληνική Ιστορία Πολιτισμός,, Γενική εποπτεία Μ. Β. Σακελλαρίου, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1982.
- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, Αθήνα.
- Κάστρα και φορτέτσες της Κρήτης, Δρ. Ε. Καρποδίκη – Δημητριάδη, εκδ. Αδάμ, Αθήνα 1991.
- Chika, εκδ. Αδάμ, Αθήνα 1991.
- Η Αρχαία Ελλάδα αποκαλύπτεται, Π. Κρισπ, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003.
- Ταξιδεύοντας στην Αρχαία Ελλάδα, Ζ. Λαμπέν, Ν. Λεκλέρκ, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1995.
- Η Αρχαία Πόλη, Π. Κόννολυ, Χ. Ντοτζ, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.
- Στιγμές Ονειρού, οι δεκαεπτά ημέρες του θριάμβου της Ελλάδας, Συλλεκτικό τεύχος – Το επίσημο περιοδικό της Ο.Ε.Ο.Α. Αθήνα 2004, Αθήνα 2004.
- Ολυμπία και Ολύμπια, Γ. Χατζή, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2001.
- Ολυμπία, Οδηγός του Μουσείου και του Ιερού, Α. και Ν. Γιαλούρη, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1993.
- Στην αγορά των Αρχαίων Αθηναίων, Κ. Βέτσης, Μ. Ντεκάστρο, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1992.
- Ρέθυμνο, οδηγός για την πόλη και τα περίχωρά της, Α. Μαλαγάρη, Χ. Στρατιδάκη, Αθήνα 1995.
- Κρήτη, Πλήρης τουριστικός οδηγός, εκδ. Χαϊταλής, Αθήνα 1996.
- Κρήτη, Οι οδηγοί του κόσμου, Gallimard, εκδ. Η Καθημερινή, Ερευνητές, Αθήνα.
- Αρχαιολογία, Ένα ταξίδι στο παρελθόν, Μ. Ντε Κάστρο, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1998.
- Αθήνα – Χθες και σήμερα, Ν. Δρόσου – Παναγιώτου, εκδ. Vision, Αθήνα.
- δραχμούλα μου καλό σου ταξίδι..., Όθων Τσουνάκος, εκδ. Ηλιοτρόπιο, Αθήνα 2001.
- Ελλάδα, Ένας σύγχρονος Άτλας, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2004.
- Η Αρχαία Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, Μ. Ελ. Αμπαντί, μετ. Λένα Κασίμη, εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1992.
- Ελληνικές Αρχαιότητες στο μουσείο του Λούβρου, εκδ. Αδάμ, Αθήνα.
- Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδας.
- Φωτογραφείο Ν. Γεωργιάδη, Σπάρτη.
- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.ime.gr>
- Υπουργείο πολιτισμού, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.culture.gr>
- Μουσείο Μπενάκη, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.benaki.gr>
- Γενικό επιτελείο Στρατού, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.army.gr>
- Πινακοθήκη Ουφίτσι, Φλωρεντία, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.polomuseale.firenze.it/uffitzi>